

2007 – Az év madara a mezei veréb

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület először 1979-ben hirdette meg az év madara programot. Ebben az esztendőben a mezei verébre kívánják felhívni a figyelmet.

Hazánkban a verébfélék családjának a mezei verében kívül további két faja ismert. A család legismertebb és a leggyakoribb faja a házi veréb. Városainkban, kisebb településeken is mindenütt megtalálható. A legritkább verébfélénk a havasi pinty, amely Eurázsia kőgörgeteges hegyoldalain él. A mezei veréb Eurázsiai elterjedésű faj. Európában szinte mindenütt előfordul, a legészakibb részeket kivéve. Ahol gabonát termesztnek, ott biztosan megtalálható. A házi verébbel hasonlóan Földünkön több helyre betelepítették. Hazánkban gyakori madár, a szakemberek mintegy 2 millió párra becsülik állományát. Költőterületén állandó madár.

Hazai verebeink zömök természetű, barnás tollazatú madarak. A mezei veréb kisebb és karcsúbb, mint a közismertebb házi veréb. A fejtető csokoládébarna, a fej és a nyakoldal fehér foltját kerek, fekete folt díszíti. A barna fejtető és a mintás hát között keskeny fehér nyakörvszerű rajzolat található. A barna hátoldal fekete csíkokkal díszített. A rövid, fekete magevő csőr alatt keskeny, fekete torokfolt található. A hímek és tojók tollazata azonos színű.

Egész évben kisebb-nagyobb csapatokban éli életét, sőt jellemző módon laza telepekben költ. Viselkedése óvatosabb, mint a házi verébé. Életmódjára jellemző, hogy előszeretettel tartózkodik bokrok, fák takarásában. Lehetőleg ilyen búvóhelyek közelében igyekeznek táplálkozni. Bármilyen gyanús jelre a bokrok sűrűjének biztonságot adó helyére menekülnek. Egyik legfőbb ellensége a karvaly, amely még a sűrűbb helyeken is képes üldözni áldozatát.

Télen gyakran pintyekkel, sármányokkal, tengelicekkel, egyéb magevő madarakkal vegyes csapatokban táplálkozik meghagyott tarlókon, árokpartokon.

Hazánkban igen gyakori fészkelő, szinte minden élőhelyen előfordul, a zárt erdőterületek és a nagyobb városok kivételével. Magányosan vagy kisebb-nagyobb csoportokban fészkel. Az emberhez kevésbé kötődik, nem ragaszkodik annyira az emberi települé-

sek közelségéhez és az épületekhez sem, mint a házi veréb, bár ott is megtelepszik. Művelt területek vagy települések közelében, helyenként a házi verébbel hasonlóan házak körül és kertekben fészkel. Odúlakó. Zárt, kívül rendetlennek tűnő fészkeknek az elhelyezéséhez különféle mélyedéseket szemel ki. Természetes vagy mesterséges odúban, épületek réseiben, zugokban költ a leginkább. A cinegék számára kihelyezett mesterséges fészkekodút rendszerint elfoglalja. Ezt, ha szüksé-

ges, fajtársaival összeállva, közös erővel szerzik meg. Jó idő esetén már március végén, legkésőbb április második felében kezd a költéshez. Fészkelja általában 5-6 fehér alapon szürkés, barnás foltokkal tarkított tojásból áll. A fiókák két hét alatt kelnek ki. A csupaszon és vakon kikelő fészkelakó fiókákat a szülők eleinte folyamatosan óvják, melegen tartják. Aránytalanul nagy, sárgás csőrük segíti a szülőket a táplálásukban. Rovartáplálékuk hatására rohamosan fejlődnek, a fiatalok 13-14 nap után hagyják el a fészket. Évente általában kétszer, elvétve háromszor is költethet.

Táplálkozását vizsgálva megállapították a kutatók, hogy az összes táplálék 78%-a növényi, míg 22%-a állati eredetű volt. A növényi táplálék 29 faj terméséből, az állati táplálék 18 fajtából tevődött össze. A vizsgálatok során kiderült, hogy a mezei veréb február végétől szeptember közepéig fogyaszt rovarokat. Április végétől augusztusig táplálékának túlnyomó részét a rovarok adják. Rovartápláléka a mezőgazdasági területek, rétek, kertek rovarvilágából kerül ki. A fákról összeszedi a hernyókat, a fiatal hajtások végéről a tömegesen előforduló levéltetveket. Cse-rebogár-rajzáskor ez a fő rovarápláléka. Leveri a repülő bogarat, majd a földön fogyasztja azt el. Általában a rosszul repülő

rovarokat tudja könnyebben zsákmányul ejteni, így gabonafutrínkákat, hangyákat és egyenesszárnyúakat. Több rovar eszik, mint a házi veréb.

Hazánkban a múlt század első felében mind a két verébfajt mezőgazdasági kártevőnek tartották, ennek megfelelően rendszeresen irtották. Többzetes csapatok érzékeny károkat okoztak az érő gabonában, de a gyümölcsösökben is. Bár meg kell jegyezni, hogy a két verébfaj közül a mezei veréb lényegesen kevesebb kárt okozott. Napjainkban a 13/2001.

(V.9.) KÖM rendelet hatására hazánkban védett, eszmei értéke 10 ezer forint. Hazai állománya stabilnak nevezhető. Az intenzív mezőgazdálkodás, a fokozott vegyszerhasználat, a veszteségmentes termény-betakarítás, a fészkelő és táplálkozó területeinek a csökkenésével magyarázható, hogy Nyugat-Európa számos országában jelentősen szűkült a faj élettere és táplálékbazísa. Angliában a korábbi mennyiség 3%-a maradt fenn.

Mit is tehetünk az év madaráért? Élőhelyei közelében, mezőgazdasági területek menti fasorokban, facsoportokban, erdőfoltokban, parkokban és kertekben mesterséges, „B” típusú fészkek kihelyezésével fészkelési gondjain segíthetünk, hiszen könnyen telepíthető. Eközben a verebek mellett nagy valószínűséggel cinegék is elfoglalhatják az odúk egy részét. A mezőgazdasági területek mentén erdősávok, bokrosok telepítésével, a kertekben cserjék ültetésével az év madara mellett számos más madárfajnak is segíthetünk. A mezőgazdák néhány felmagzott tarló részlet meghagyásával elősegíthetik a verebek mellett számtalan más magevő madárfaj egyedinek az áttelelését. Kertekben madáritatók, macskamentes téli madáretetők rendszeres működtetésével is sokat segíthetünk a madarakon.

Bár hazai állománya jelentősnek mondható, de a riasztó nyugat-európai adatok hatására választotta az év madarává az MME a mezei verebet abból a megfontolásból, hogy a csökkenést sokkal könnyebb megelőzni, mint visszafordítani. A figyelemfelkeltés végső célja, hogy hazánkban a mezei veréb – amely az egyik leggyakoribb madár – ne jusson a nyugat-európai verebek sorsára.

Andrés Pál

Fotó: Dr. Molnár Gyula